

ДІАЛЕКТНІ КАРТИНИ ІТАЛІЇ ТА УКРАЇНИ: СПРОБИ ПОРІВНЯННЯ

Стаття присвячена систематизації основних засад італійської діалектної класифікації. Уперше в межах контрастивних студій зроблено спробу порівняти італійську діалектну картину з українською, що має на меті сприяння розвитку подальших досліджень як італійсько-українських, так і романсько-слов'янських діалектів узагалі.

Ключові слова: діалектологія, італійські та українські діалекти, зіставна діалектологія.

Вступні зауваження. В українському мовознавстві існують численні студії про походження, розвиток і членування діалектів української мови, натомість дослідження італійських діалектів є обмеженими і часто неточними. У цій статті ми спробуємо систематизувати основні теоретичні засади, розвиток і членування італійських діалектів порівняно з українськими.

Зрозуміло, що порівняння діалектних картин двох країн, у яких розмовляють неблизькоспорідненими мовами, не завжди є простим завданням. Це залежить від низки факторів, таких як поняттєвий апарат і термінологічний інструментарій різних мовознавчих, зокрема діалектологічних, традицій, які можуть дещо різнитися. Загалом це стосується усталеної та довготривалої традиції романської діалектології в зіставленні зі східнослов'янськими.

Як відомо, поняття і дефініція діалекту в італійській та українській лінгвістиках не зовсім збігаються. Це пов'язано з тим, що маємо відмінні критерії поділу діалектної території Італії та України, а також зумовлено різними підходами до формування діалектології як самостійної дисципліни. Питання діалектної диференціації посідає важливе місце в історії мовознавчої науки обох країн. Мовна, зокрема діалектна, картина Італії більш диференційована, ніж України. Крім власне «італійської» мови ¹ на основі флорентійського (тосканського) діалекту, існують різні мовні варіанти, які звичайно називають «діалектами».

Саме ці аспекти разом з критеріями поділу діалектної території обох країн є об'єктом нашого дослідження.

1. «Діалект» в італійській та українській лінгвістичних традиціях. Існує певна неоднозначність у вживанні терміна «діалект» у різних лінгвістичних традиціях. Як уже зазначалося в нашому попередньому дослідженні ², це поняття дещо відмінне в італійській та українській (і в цілому в східнослов'янських) традиціях і взагалі в романістиці, германістиці та славістиці.

В італійському мовознавстві термін «діалект» залежно від уживання вказує або на варіант певної мови, або на мову звичайно обмеженого поширення

¹ Італійська мова виконувала переважно писемно-літературну та об'єднувальну функції в середовищі інтелектуалів і літераторів різних держав Італії до возз'єднання її в другій половині XIX ст.

² *Del Gaudio S.* The concept of «dialect» in the east Slavic tradition and in western European languages // Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика. — К., 2015. — Вип. 29. — С. 7–20.

у протиставленні з іншою мовою³. У першому випадку це типова ієрархія між мовою-Х та її (суб-)варіантами, тобто діалектом у вузькому розумінні, наприклад італійська мова та її безпосередні діалекти області Тоскани. У другому випадку йдеться про специфіку італійської мовної картини, де під поняттям «діалект» мають на увазі справжні мови, які через низку історико-політичних причин не отримали офіційного статусу. Таку розбіжність у дефініції власного терміна можна пояснити складною мовною історією Італії, що пов'язано з багатовіковим існуванням різних держав на Італійському півострові⁴. Тому щодо італійської діалектної та соціолінгвістичної ситуації, крім слова «діалект», доречніше в деяких випадках ввести поняття «мова-діалект», оскільки численні так звані діалекти, як відомо, мають свої довготривалі літературні та культурні традиції.

В електронній енциклопедії Треккані⁵ діалект визначається як лінгвістична система, яка має певне географічне і культурне обмеження або яка втратила автономію чи престиж порівняно з іншими системами, з якими вона генетично пов'язана.

В українському мовознавстві діалект розглядають як територіальний різновид національної мови, між ним і національною мовою є відносна структурна близькість⁶. Це визначення збігається з першим пунктом італійської дефініції, тобто діалект у вузькому розумінні. Факт, що діалект є засобом спілкування людей, об'єднаних спільною територією, також стосується його вузького трактування в італійській традиції⁷. Додаткові аспекти, пов'язані з діалектом, як, наприклад, елементи матеріальної і духовної культури, особливості історико-культурної традиції, самосвідомість тощо, дозволяють ширше трактувати це мовне явище.

Схематично спільні й відмінні характеристики діалекту в італійській та українській діалектології можна проілюструвати таким чином (див. табл. 1):

Таблиця 1

Спільні характеристики	Відмінні характеристики	Екстралінгвістичні критерії:
певна системність	відношення до національної мови	історико-культурна традиція;
територіальність	структурна «близькість» з національною мовою	питання престижу та автономії
генетичний зв'язок з подібними (діалектними) системами	—	самосвідомість

³ *Beccaria G. L. (acura di)*. Dizionario di linguistica e di filologia, metrica, retorica. — Torino, 2004. — 884 p.

⁴ Відомо, що після римського періоду (від VI ст. н. е.) процес розвитку відмінних розмовних варіантів латини прискорився. На процес впливав, з одного боку, мовний субстрат давньої Італії (доримського періоду), з другого, — взаємодія усного латинського мовлення з мовами народів, що осіли на територіях колишньої Римської імперії.

⁵ [http://www.treccani.it/enciclopedia/latino-e-italiano_\(Enciclopedia-dell'Italiano\)/](http://www.treccani.it/enciclopedia/latino-e-italiano_(Enciclopedia-dell'Italiano)/).

⁶ *Гриценко П. Ю.* Діалект // Українська мова : Енциклопедія / Ред. кол.: Русанівський В.М., Тараненко О.О. (співголови). — 2-е вид. — К. 2004. — С. 145.

⁷ Пор. дефініцію в енциклопедії Треккані. — <http://www.treccani.it/enciclopedia/dialetto>.

Крім відмінності в дефініції діалекту, інша істотна відмінність полягає в тричленному ієрархічному відношенні між діалектними одиницями, яке відоме в українській (і певною мірою в східнослов'янській у цілому) діалектології, проте відсутнє в італійській та в більшості діалектних класифікацій європейських мов (див. табл. 2).

Таблиця 2

Ієрархія діалектних одиниць в українській діалектології	Відсутність ієрархії
говірка	Мова-мовлення певної місцевості, наприклад: «il dialetto torrese» (діалект Торре Аннунціата). Сукупність «мовлень» цілого ареалу, наприклад: сицилійський, неаполітанський діалекти тощо ⁸
діалект, або говір	
наріччя	

Як бачимо, в італійській діалектології діалект у вузькому розумінні може бути мовленням однієї місцевості, подібним до української говірки, а також стосуватися кількох населених пунктів або включати ціле регіональне / надрегіональне явище, як і наріччя.

2. Історичні класифікації діалектів Італії та України. Інтерес до італійських діалектів (крім спроб ще в античний період пояснити діалектну варіацію (відхилення від норм) і пізнішої праці А. Данте, 1305 р., про тогочасну діалектну ситуацію Італії⁹) бере свій початок з XVI ст., коли з'явилися перші праці, присвячені деяким аспектам діалектів, наприклад наявності діалектизмів у літературних творах, глосарій (idioticon) та ін. Проте спроби аналізу як італійських, так і українських діалектів у сучасному розумінні сягають останньої чверті XVIII ст. — першої половини XIX ст. Тут варто згадати внесок Б. Біонделлі та О. Шафонського. Праця Б. Біонделлі «Есе про галло-італійські діалекти»¹⁰, на думку К. Тальявіні, свідчить про «перехід з емпіричної лінгвістики до наукової»¹¹. О. Шафонський у праці «Черниговское наместничество. Топографическое описание» вперше спробував поділити територію тогочасної України (Малої Русі) на три «смуги», тобто на наріччя¹². Він брав до уваги лише деякі фонетичні ознаки, наприклад рефлекс [o] в новозакритому складі в різних наріччях¹³. Свідчення про ді-

⁸ Grassi C., Sobrero A., Telmon T. Introduzione alla dialettologia italiana. — Roma; Bari; Laterza, 2003. — P. 41.

⁹ У IX–XV частинах праці Данте «De Vulgari Eloquentia» (1305), зокрема в X книзі під назвою «De varietate idiomatis in Italia a dexteris et a sinistris montis Appennini», спостерігаються численні «сучасні» роздуми діалектологічного та соціолінгвістичного характеру. Твір цей можна справді вважати першим описом діалектів Італії початку XIV ст. (пор.: http://alighieri.letteraturaoperaomnia.org/translate_italian/alighieri_dante_de_vulgari_eloquentia.html; див. також: Tagliavini C. Le origini delle lingue neolatine. Introduzione alla filologia romanza. — Bologna, 1982. — P. 11; Grassi C., Sobrero A., Telmon T. Fondamenti di dialettologia italiana. — Roma; Bari; Laterza, 1997. — P. 71–72).

¹⁰ Biondelli B. Saggio sui dialetti gallo-italici. — Milano, 1853. — P. 693.

¹¹ Tagliavini C. Op.cit. — P. 12–13.

¹² Шафонский А. Ф. Черниговское наместничество. Топографическое описание. — К., 1851. — 724 с.

¹³ Москаленко А. А. Нарис історії української діалектології. — О., 1960. — С. 4–5.

алектні явища цього часу ще мають несистемний характер, наводяться без необхідної локалізації.

Наукові засади італійської діалектології закладені в працях Г. І. Асколі. Результати його дослідження були опубліковані в журналі «Archivio glottologico italiano» («Італійський мовознавчий архів») під назвою «Діалектна Італія» («L'Italia dialettale», 1882–1885). У своїй класифікації відомий діалектолог-романіст спирається на інтралінгвістичні критерії і розглядає питання діалектної диференціації з погляду синхронії та діахронії. Основними критеріями залишаються ступінь «лінгвістичної віддаленості» певного «діалекту» щодо латинської мови та тосканського діалекту. Спостереження вченого про типологічну близькість тосканського діалекту з латиною стало загальноприйнятим. Типологічні параметри ґрунтуються насамперед на фонетико-фонологічних і, меншою мірою, на граматичних та лексичних ознаках. Г. І. Асколі за історичним поділом територій виділяв чотири діалектні групи:

1. Діалекти «неолатинського» походження, тобто романського типу, які не властиві Італії:

– франко-провансальські діалекти,
– ладінські діалекти (ретороманська підгрупа, яка поширена в Швейцарії та північно-східній Італії).

2. Галло-італійські діалекти (відрізняються від власне італійської системи, але розташовані на території Італії).

3. Діалекти, які більшою або меншою мірою відрізняються від тосканських, але формують з ними певну (хоч інколи віддалену. — С. Д. Г.) систему:

- венеціанський діалект,
- корсиканський діалект,
- діалекти центральноіталійських регіонів Умбрія та Марке,
- діалекти римської території,
- діалекти неаполітанських провінцій та ін.

4. Тосканський діалект (на основі якого сформувалась італійська писемно-літературна мова).

В історії української діалектології важливим етапом у розвитку діалектних студій також можна вважати другу половину XIX ст. Деякі теоретичні засади цього були закладені в працях О. О. Потебні: «О звуковых особенностях русских наречий», «Заметки о малорусском наречии», «К истории звуков русского языка» та ін.¹⁴ Учений розрізняв такі говори: український, подільський, галицький, карпаторуський, або гірський, волинський та північні. Вартим уваги є те, що О. О. Потебня підкреслив значення даних живої народної мови для з'ясування явищ історії української та інших слов'янських мов.

Незважаючи на вагомий внесок О. О. Потебні, М. О. Максимовича¹⁵ та інших учених-діалектологів XIX ст., справжнім основоположником української діалектології одностайно вважають К. П. Михальчука¹⁶. Порівнюючи фонетичні та морфологічні ознаки українських говорів, учений урахував і

¹⁴ Потебня О. О. О звуковых особенностях русских наречий. — Воронеж, 1866. — 156 с.; Потебня О. О. Заметки о малорусском наречии. — Воронеж, 1871. — 135 с.; Потебня О. О. К истории звуков русского языка. — Варшава, 1879. — 86 с.

¹⁵ Максимович М. А. Начатки русской филологии. — К., 1848.

¹⁶ Михальчук К. П. Наречия, поднаречия и говоры Южной России в связи с наречиями Галичины // Труды этнограф.-стат. экспедиции в Западнорусской край. — СПб., 1872. — Т. 7. Вып. 1. — С. 453–512.

їхні етнографічні особливості. У праці «Наречия, поднаречия и говоры Южной России в связи с наречиями Галичины» діалектолог виділив три нареччя, а саме польське, українське, червоноруське (русинське, або руснацьке), окреслив їхні межі і внутрішню диференціацію на менші мовно-територіальні утворення¹⁷. На думку С. П. Бевзенка, «класифікація українських говорів на три нареччя, здійснена К. П. Михальчуком, була найбільш вдалою з усіх спроб»¹⁸.

Початок розвитку італійської та української діалектологічної традиції можна порівняти так (див. табл. 3):

Таблиця 3

Італійська традиція	Українська традиція
Попередники діалектології XVI-XVIII ст.	З 2-ї пол. XVIII ст. зроблено перші спроби окреслити межі поширення поодиноких, переважно фонетичних, явищ: А. Шафонский (1778-1851)
Bernardino Biondelli: <i>Saggio sui dialetti galloitalici</i> (1853-1854)	А. А. Потебня: «О звуковых особенностях русских наречий» (1865 р.), «Заметки о малорусском наречии» (1870 р.)
Ascoli, Graziadio Isaia: <i>Saggi ladini</i> (1873). Журнал «Archivio glottologico italiano»	К. П. Михальчук. «Наречия, поднаречия и говоры Южной России в связи с наречиями Галичины» (1878)

У першій половині XX ст. італійський діалектолог К. Мерло певною мірою продовжив і розширив теорію та наукову спадщину Асколі, а також теорію субстрату¹⁹. Дослідник поділив італійську територію на три основні діалектні групи, спираючись переважно на два критерії: фонетичні ознаки діалектів і роль субстрату. Основними діалектами групи є: 1) північні діалекти (кельтський субстрат), 2) тосканські діалекти (етруський субстрат), 3) південно-центральні діалекти (італійський, або умбро-самнітський, субстрат). На його думку, основною причиною пізнішої діалектної варіації був вплив різних давньоіталійських мов, що існували до римського періоду, на територіальні варіанти латинської мови²⁰.

Проблема діалектного членування української мови в першій половині XX ст. мала різне розв'язання залежно від вихідних принципів діалектної класифікації і використання мовних даних. Як відомо, вагомим був внесок Московської діалектологічної комісії, праць В. Ганцова, І. Зілінського та ін.²¹

¹⁷ Див.: Москаленко А. А. Нарис історії української діалектології. — О., 1960. — С. 19–20.

¹⁸ Бевзенко С. П. Українська діалектологія. — К., 1980. — С. 29.

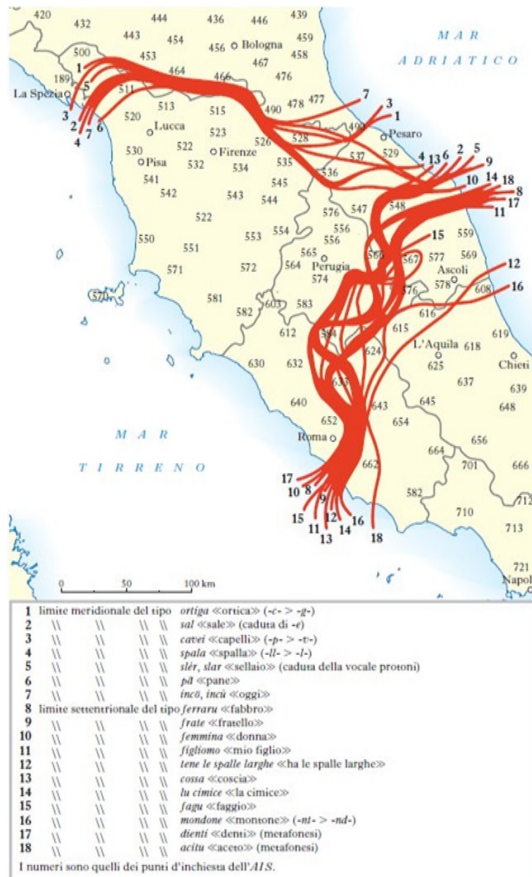
¹⁹ Першим розробником теорії субстрату вважають історика К. Каттанео (див.: *Beccaria G. L.* Op. cit. — P. 722).

²⁰ *Merlo C.* Il sostrato etnico dei dialetti italiani. — Pisa, 1933. — P. 24.

²¹ *Дурново Н. Н., Соколов Н. Н., Ушаков Д. Н.* Опыт диалектологической карты русского языка в Европе // Труды Москов. диалектол. комиссии. — М., 1915. — 140 с.; *Ганцов В.* Характеристика північних дифтонгів і шляхи їх фонетичного розвитку // Зап. іст.-філол. від. УАН. — К., 1923. — Кн. 2–3. — 124 с.; *Зілінський І. М.* Карта українських говорів. — Варшава, 1933. — 20 с.

У 1930-х рр. в українській діалектології домінував поділ українських говорів на дві основні групи, запропонований К. Михальчуком: південне і північне наріччя, а в межах останнього — західне і східне.

У довоєнний і післявоєнний періоди в Італії авторитетною була постать німецького вченого-романіста Г. Рольфса, класифікація діалектів якого ґрунтувалася передусім на геолінгвістичних критеріях²². Німецький діалектолог виокремив певну кількість фонетичних, морфологічних і лексичних особливостей і розмежував ареали, для яких виділені ознаки є характерними, а в яких вони повністю відсутні. Виходячи з аналізу даних, призначених для доповнення «Лінгвістичного та етнографічного атласу Італії й південної Швейцарії»²³, він підтвердив пасмо ізоглос уздовж умовної лінії: Ла Спеція — Ріміні, що попередньо було здійснено в працях В. фон Вартбурга²⁴. Така умовна лінія проходить від Тирренського моря до Адріатичного і приблизно об'єднує згадані вище міста. Крім того, заслугою Г. Рольфса, на думку Тальявіні,²⁵ було ототожнення (встановлення) пасма ізоглос, яке проходить від Рима до міста Анкона і відділяє середньоіталійські й тосканського типу діалекти від середньопівденних (див. рис.).

²² Rohlfs G. La struttura linguistica dell' Italia. — Leipzig, 1937. — P. 27.

²³ Atlante linguistico ed etnografico dell' Italia e della Svizzera meridionale. — Milano, 1987 (pop.: Jaberg K., Jakob J. Sprach- und Sachatlas Italiens und der Südschweiz. — Zofingen, 1928–1940).

²⁴ Von Wartburg W. Die Ausgliederung der Romanischen Sprachräume. — Bern, 1950. — P. 158.

²⁵ Див.: Tagliavini C. Op. cit. — P. 404.

Зауважимо, що зазначені вище межі мають не тільки лінгвістичну, а й географічну та історичну релевантність. Ця класифікація вченого, з деякими корективами, є досі актуальною.

Якщо провести паралель з українською діалектологією 1950–1960-х рр., то можна порівняти внески Г. Рольфса і Ф. Т. Жилка.

Праці Ф. Т. Жилка «Нариси з діалектології української мови», «Говори української мови», друге видання «Нарисів з діалектології української мови», концепція «Атласу української мови» та ін. репрезентують важливий етап у розвитку української діалектології другої половини ХХ ст. У цьому контексті варті також уваги «Італійський лінгвістичний атлас» («Atlante Linguistico Italiano»). Незважаючи на те, що концепція Атласу сягає 1920-х рр., через низку причин перший том був виданий лише 1995 р., і публікація атласу досі триває. Він являє собою найбільше зібрання діалектних матеріалів і містить 5 млн діалектних карток і 10 тис. етнографічних фотокарток²⁶.

3. Діалектні картини Італії та України: сучасні класифікації. Починаючи з 1970-х рр. чимало діалектологів приділяло увагу питанню поділу і класифікації італійської діалектної території. Серед них можна згадати Дж. Девото, Ж. Мулячича, Дж. Б. Пеллегріні²⁷. Безсумнівно, найважливішою класифікацією діалектів Італії, яка й досі залишається актуальною, є класифікація Пеллегріні. Він виділив п'ять лінгвістичних систем для італо-романської²⁸ групи діалектів: 1) ладіно, 2) діалекти північної Італії, 3) діалекти Тоскани (тосканські діалекти), 4) середньопівденні діалекти, 5) діалекти Сардинії.

Кожний з наведених діалектів поділено на менші одиниці (підваріанти). Новизна в класифікації Пеллегріні, на відміну від Асколі, полягає в тому, що він відносив ладінські та фріульські варіанти до італо-романської групи, а також об'єднав в одну групу разом з іншими діалектами північної Італії варіанти Венето та Істрії, тоді як Асколі вбачав певний взаємозв'язок між венеціанським діалектом, діалектами Сицилії та «неаполітанськими провінціями» з діалектами Тоскани. На думку Асколі, ладінські та фріульські діалекти не є питомими для Італії. Класифікація Пеллегріні залучає не тільки інтралінгвістичні, а й екстралінгвістичні критерії — географічні, історичні та культурні. Слід додати, що він також опосередковано розглядає самоідентифікацію мовців, для яких італійська мова є «мовою-дахом» (пор. нім. *Dachsprache*), тобто мовою, до якої вони себе відносять²⁹.

Проблемам діалектного членування української мови того ж періоду присвячені праці С. П. Бевзенка, зокрема «Діалектні групи і говори укра-

²⁶ *Bartoli M. G. (dir.) Atlante linguistico italiano, a cura di U. Pellis & L. Massobrio : In 9 vol. — Roma, 1995-2018; Див. також: <http://www.atlantelinguistico.it/>.*

²⁷ *Devoto G., Giacomelli G. I dialetti delle regioni di Italia. — Firenze, 1972. — P. 282; Muljačić Ž. Die Klassifikation der romanischen Sprachen // Romanisches Jahrbuch. — 1972. — N 18. — S. 23–37; Pellegrini G. B. I cinque sistemi dell'italo-romanzo // Saggi di linguistica italiana: Storia, struttura, società. — Torino, 1975. — P. 55–87; Pellegrini G. B. Carta dei dialetti d'Italia. — Pisa, 1977. — P. 68.*

²⁸ Усі італо-романські діалекти визначають як первинні, оскільки процес їхнього формування приблизно збігається з варіантом, який пізніше став основою італійської стандартної (літературної) мови.

²⁹ *Kloss H. Abstandsprache und Ausbausprache // Sociolinguistics: an International Handbook of the Science of Language and Society / U. Ammon, N. Dittmar, K. Mattheier (eds). — Berlin, 1987. — S. 302–308.*

їнської мови» та «Українська діалектологія»³⁰. Хоча дослідник і подає в них специфічне групування деяких піднаріч і говорів, все ж відповідно до усталеної традиції він виділяє також три основні діалектні масиви української мови: поліський, або північноукраїнський, південно-західний і південно-східний³¹.

Сучасні італійські діалектологи працюють у межах так званих змішаних критеріїв, тобто як екстра-, так і інтралінгвістичних. Залежно від потреб і цілей дослідження діалектологи можуть використовувати діахронічний та структурно-синхронний підходи³².

Загальноприйнятим у сучасній українській діалектології лишається поділ говорів на три наріччя³³ на основі класифікації, запропонованої К. Михальчуком наприкінці XIX ст. Таке членування підтверджується матеріалами «Атласу української мови». Відомо, що північні й більшість південно-західних говорів, на відміну від південно-східних, є старожитніми. Ці два наріччя, співвідносні між собою, принаймні історично зберігають численні архаїчні риси. Натомість південно-східні діалекти, які лягли в основу нової української літературної мови, є більш гомогенними, що зумовлено різними історичними факторами, такими як стабільність vs. міграційні рухи пізнішого періоду тощо. Південно-східне і південно-західне наріччя взаємодіяли протягом XIX–XX ст. у процесі становлення і збагачення нової літературної мови³⁴.

Висновки. Як бачимо, зіставлення діалектних картин Італії та України підтвердило, що діалектне розмаїття Італії є виразнішим порівняно з українським. Незважаючи на загальноприйняті класифікації і тенденції, проблеми членування італійських, а також певною мірою українських говорів, над якими працювали різні покоління діалектологів протягом останніх двох століть, ще не розв'язані остаточно. В українській діалектології принцип поділу на діалекти, запропонований К. П. Михальчуком і удосконалений Ф. Т. Жилком, С. П. Бевзенком та ін., став класичним.

Хоча ми залишили поза увагою найтиповіші ознаки діалектних явищ, що лежать в основі італійських і українських класифікацій, все ж відзначимо, що сучасні італійські класифікації ґрунтуються на змішаних критеріях. У поділі основних діалектних територій досі зберігається ареальна концепція Рольфса, тобто межі Ла Спеція — Ріміні й Рим — Анкона, яка відділяє діалекти північного ареалу від основних італійських діалектів. Водночас класифікація Пеллегріні, з деякими корективами, також має достатнє поширення в італійській діалектології.

На підставі викладеного коректніше, на нашу думку, говорити про діалекти Італії, ніж італійські діалекти.

³⁰ Бевзенко С. П. Діалектні групи і говори української мови. — О., 1975. — 120 с.; Бевзенко С. П. Українська діалектологія.

³¹ Докладніше див.: Бевзенко С. П. Українська діалектологія. — С. 7.

³² Grassi C., Sobrero A., Telmon T. Op. cit. — P. 51.

³³ Щодо класифікації українських діалектів див. також: Гриценко П. Ю. Діалектологія // Українська мова : Енциклопедія / Ред. кол.: Русанівський В. М., Тараненко О. О. (співголови). — 3-є вид. — К., 2007. — С. 155-156.

³⁴ Див., наприклад: Матвіяс І. Г. Варіанти української літературної мови. — К., 1998. — 168 с.

Що ж до українських діалектів, то вони більш гомогенні, ніж діалекти Італії. Проте тосканські та інші центральніталійські діалекти, які безпосередньо пов'язані з італійською літературною мовою, також досить гомогенні.

При зіставленні діалектних систем двох обстежуваних мов можна порівнювати різні їхні аспекти, зокрема: діалектну ситуацію макродіалектних зон обох країн; конкретні мовні явища (фонетико-фонологічні, морфологічні, синтаксичні тощо — наприклад, відсутність або наявність певного фонетичного вияву, вокалізм неаполітанського «діалекту» з вокалізмом української мови, *habere*-конструкції тощо); слід також окреслити основні типологічні особливості синтаксису двох обмежених діалектних зон та ін.

Подальше зіставлення діалектної картини Італії з групуванням українських діалектів є завданням майбутніх студій. На нашу думку, такі дослідження можуть привести до корисних і цікавих лінгвістичних спостережень.

S. DEL GAUDIO

ITALIAN AND UKRAINIAN DIALECT LANDSCAPES: CONTRASTIVE ATTEMPTS

Classifications of Italian and Ukrainian dialects are rather numerous in the respective dialectal / linguistic traditions. Yet Ukrainian outlines of Italian dialects are both limited in number and tendentially inexact. At the same time Italian descriptions of Ukrainian dialects, with very few exceptions, are basically inexistent in Italy. For this reason in this paper we made an attempt at presenting a first comparative taxonomy of both Italian and Ukrainian dialects, e. g. basic classification and subdivision criteria. The underlying aim of this contribution intends to increase the further development of Italian-Ukrainian and, more at large, Romance-Slavic comparative dialectal studies.

Keywords: dialectology; Italian and Ukrainian dialects; contrastive dialectology.